

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa toimiva järjestöjaoston raportin ensimmäisessä ehdotuksessa esitetään, että tuotonjakoministeriöt siirtyisivät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottaisivat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Järjestöjaosto ehdottaa, että tuotonjakoministeriöiden valtionavustukset haetaan vuodesta 2024 alkaen pääsääntöisesti digitaalisesti Haeavustuksia.fi:ssä, joka kokoaa kaikki eri valtionapuviranomaisten valtionavustushaut yhteen paikkaan.

Syöpäjärjestöt huomauttaa, että sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivassa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksessa (STEA) on jo käytössä hyvin toimiva ja nykyaikainen avustusten hallintajärjestelmä. On tärkeää selvittää, että onko uudelle järjestelmälle STEA:n osalta todellista tarvetta ja millä ehdoilla uuteen järjestelmään voidaan tarvittaessa siirtyä. Onko ennemminkin syytä jatkokehittää STEA:n olemassa olevaa avustusten hallintajärjestelmää?

Tulevaisuudessa kuka tahansa voi tarkistaa Tutkiavustuksia.fi:stä sen miten paljon valtionavustuksia on haettu, myönnetty ja maksettu ja minkälaisiin käyttötarkoituksiin. Syöpäjärjestöt pitää tärkeänä kansalaisten oikeutta tietää, että mihin yhteisistä varoista annetut valtionavustukset kohdistuvat ja mitä niillä saadaan käytännössä aikaiseksi. Jatkotyössä on pidettävä huolta siitä, että avustusten haku ei edellytä ammattimaisuutta ja samalla karsi hauista pois joitakin kansalaisjärjestötoimijoita. Verkkopalveluiden käyttöönotossa on tuettava järjestöjä koulutuksin ja työpajoin.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Syöpäjärjestöt pitää erittäin hyvänä esityksenä, että uudessa toimintamallissa toiminnan yhteiskunnallisia päämääriä ja sen vaikuttavuutta suunnitellaan yhteistyössä valtionavustusta hakevien järjestöjen kanssa. On tärkeää, että toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia pystytään huomioimaan riittäväällä tavalla. Samalla voidaan varmistaa järjestötoimijoiden toiminnan jatkuvuus. Yhteinen suunnittelu on aloitettava jo ennen valtionavustusohjelmien valmistelua ja valtionavustushakujen julkaisua.

Syöpäjärjestöt toivoo, että uusi toimintamalli ei tee tarpeettomaksi aiemmin tehtyjä uudistuksia kuten STEA:lle luotuja uusia mittareita toiminnan tuloksellisuuden osoittamiseksi. Vaikuttavuuden osalta on syytä huomioida, että tarttumattomien sairauksien kuten syövän ehkäisyn tulokset näkyvät vuosien, jopa vuosikymmenten päästä. On myönteistä, että yhteiset mittarit voivat tehdä paremmin näkyväksi järjestöjen tekemän työn saavutukset.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Syöpäjärjestö tukee ajatusta vahvistaa järjestöjen osallisuutta valtionavustustoiminnan kehittämisessä. Kannatamme järjestöjaoston esitystä siitä, että tuotonjakoministeriöt tarkastelevat yhdessä neuvottelukuntiansa, toimikuntiansa ja jaostojensa kanssa niiden nykyisiä tehtäviä. Tarkoituksena on, että neuvottelukunnat, toimikunnat ja jaostot eivät osallistu jatkossa valtionavustuksia koskevaan päätöksentekoon kuten valtionavustusesitysten tekemiseen. Ehdotus on varsin samankaltainen STEA:n avustustenjaossa käytössä olevan osallisuusrakenteen kanssa. Jatkotyössä on arvioitava huolellisesti sosiaali ja terveysministeriön ja STEA:n näkökulmasta

arviointi- ja avustusjaoston toiminta-ajatusta. Jaostolla on tällä hetkellä lausunto-oikeus STEA:n avustusehdotuksesta.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Syöpäjärjestöt pitää erittäin tärkeänä, että tuotonjakoministeriöiden toimivat käytännöt säilytetään. Raportointiin liittyen on syytä tehdä digitaalinen uudistus. Järjestöjen asema ei saa heiketä perusteettomasti valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistettaessa. Järjestöt ovat keskenään hyvin erilaisia, kun vertaillaan esimerkiksi varainkeruun edellytyksiä, omaa varallisuutta ja mahdollisuuksia varautua muutoksiin.

Järjestöjaoston raportissa esitetty toimintamalli, jossa avustettavasta toiminnasta saatavat tuotot eivät vähentäisi avustettavia kustannuksia, on kannatettava. Tällainen toimintamalli mahdollistaa järkevän varainhankinnan toiminnan osarahoittamiseksi, kun kyse on kohtuullisten omien varojen keräämisestä.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Syöpäjärjestöt yhtyy järjestöjaoston ehdotukseen, että järjestöjen vastuullisuuden arvioinnin perusteina voidaan käyttää avointa ja hyvää hallintoa, yhteistyötä ja kumppanuutta sekä esimerkiksi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Vastuullisuuden mittaamisen tavat on luonnollisesti määriteltävä jatkotyössä. Arvioimme, että yhteisten ja kaikille järjestöille sopivien mittarien laatiminen on haastava tehtävä. Arviointia on kehitettävä läheisessä yhteistyössä järjestöjen kanssa ja huomioitava järjestöjen erilaisuus.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Mahdollinen uudistus on valmisteltava huolellisesti ja riittävällä työpanostuksella. Syöpäjärjestöt kannattaa järjestöjaoston esitystä erillisen kokeilun järjestämistä ennen kuin kaksivuotisia yleisavustuksia aletaan hakea ja myöntää laajamittaisesti. Huomautamme, että säännöllisesti toistuvan ja pysyväisluonteisen järjestötoiminnan pitäisi aina olla yleisavustuksilla rahoitettavaa. Järjestöjaoston perusteltu esitys vähentäisi hallinnollista taakkaa sekä järjestöissä että valtion

viranomaisissa. Pidämme tärkeänä huomioida, että pidempiaikaiset avustukset vähentävät hallinnollista taakkaa.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Syöpäjärjestöt kannattaa tehtyä esitystä. Raportoinnin ei tulisi olla esteenä avustuksenkäytölle ja sen vuoksi raportointivaatimusten on säilyttävä mahdollisimman yksinkertaisina. Katsomme, että eteenpäin delegeoitavilta avustuksilta ei ole syytä vaatia omavastuuosuutta toiminnan rahoittamiseksi, sillä kyseeseen tulevat järjestöt toimivat pääsääntöisesti vapaaehtoisvoimin. Valtionavustusten delegointi on usein elintärkeää pienille järjestöille, joten on varmistettava, että pienille järjestöille ei lisätä painetta hallintoresurssien kasvattamiseen.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Tavoitteet valtionavustusprosessien keston lyhentämisestä ja valtionavustustoiminnan laadun parantamisesta ovat erittäin kannatettavia. Syöpäjärjestöt pitää erityisen tärkeänä oikea-aikaisesti järjestöille annettuun neuvontaan panostamista. Toivomme, että uudistus parantaa laajasti avustusprosessien laatua.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

Syöpäjärjestöt korostaa, että järjestöjen näkökulmasta osana uudistusta on tärkeää varmistaa, että toimivia käytäntöjä ei muuteta, jos muutos ei oikeasti tuo lisähyötyä kokonaisuuden kannalta. Tärkeintä on, että järjestöillä on jatkossa nykyistä vahvempi rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden tunnistamisessa ja määrittelyssä. Useilla järjestöjaoston tekemillä esityksillä voidaan lisätä hallinnon läpinäkyvyyttä ja rahoituskäytäntöjen avoimuutta, joita pidämme erinomaisina muutoksina. Sosiaali- ja terveysministeriön tapaan pidämme tärkeänä monialaisen toimeenpanoryhmän perustamista jatkotyötä varten.

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Syöpäjärjestöt korostaa erityisesti kansanterveyden edistämiseen ja potilaiden aseman parantamiseen liittyvien näkökulmien huomioimista jatkotyössä. Uudistustyössä on myös huomioitava järjestöjen moninaisuus.

Elo Simon
Syöpäjärjestöt